

Õitsi Ööpik

ehf

Maljakad laulud, noorde poiste ja neindele.

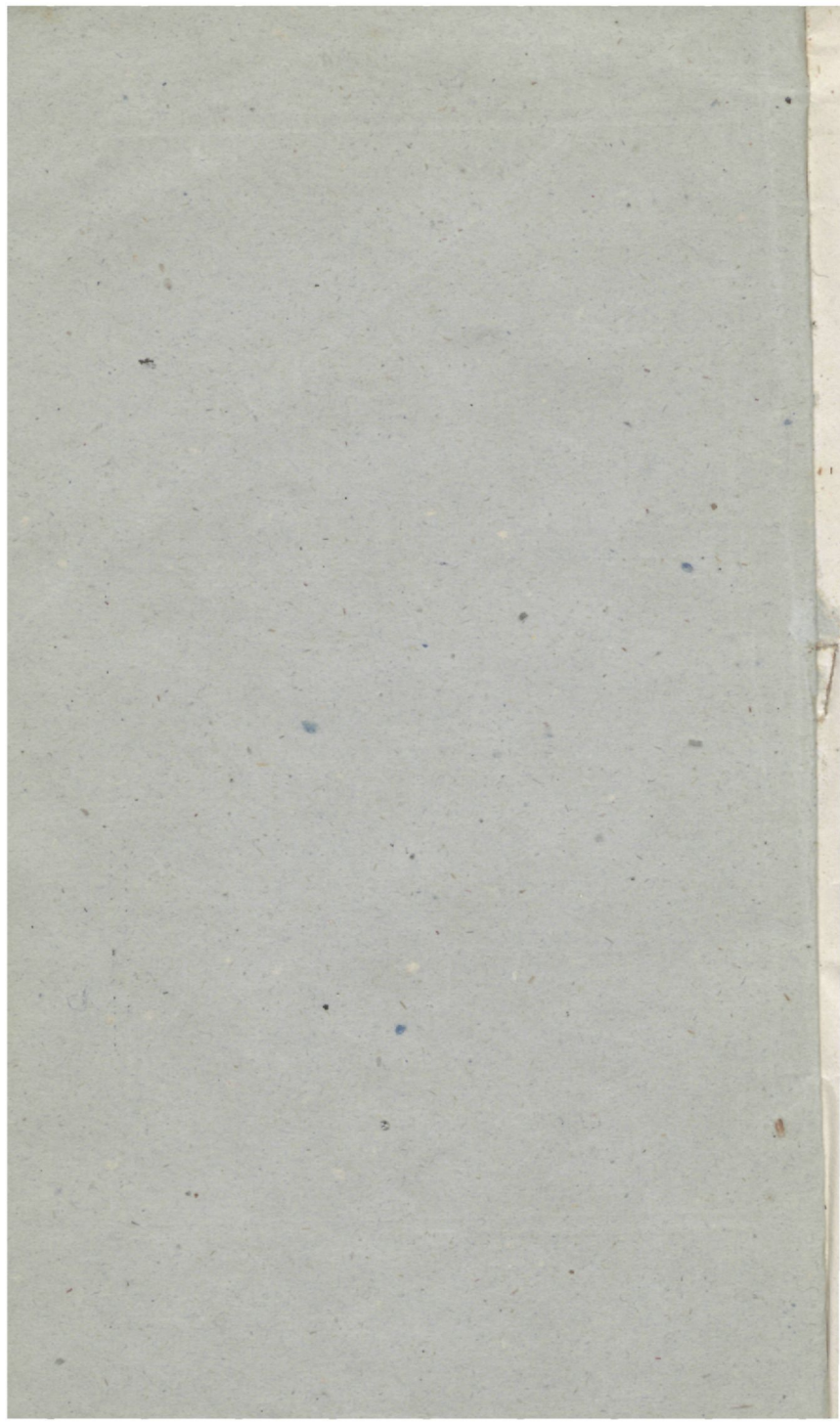
Luuletanud ja välja annud

A. Reinwald.

Tartus.

Trükitud Schnakenburgi juures.

—
1876.

Õitsi Ööpik

ehi

Haljakad laulud, noorde poiste ja neindele.

Luuletanud ja wälja annud

A. Reinwald.

Tartus.

Trükitud Schnakenburgi juures.

—
1876.

Zensuri poolest lubatud.

Riias, 16. Webruaril 1876.

ENSV. TA
Kirjandusmuuseumi
Arhiivraamatukogu

95 675

Printed

Verlag des Buchhandels

1876

Peremehe

I. Aelapeale.

Sõbruse, truuse ja armastuse eest

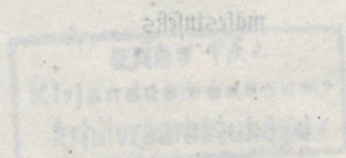
mälestuseks

annetud.

Handwritten text, possibly a date or reference number.

Handwritten text, possibly a title or address.

Handwritten text, possibly a date or reference number.

93675

Handwritten text, possibly a date or reference number.

Õits ja Ööpik.

Muist'ne eha ära kistus,
 Paksus pimes ööpik istus,
 Ei ta kuulnud õitsi huiku,
 Sest ta silmis leiti suitu.
 Mõusamad ehamängid,
 Pehestatest pehmed sängid,
 Waga wainu furni weerud,
 Taewapaiskel tantsi keerud
 Olid ammu, ammu lõp'nud,
 Uduise ilma up'nud!
 Muist'ne mure laande peitis,
 Surma-unele sääal eitis;
 Sompus seisis laane süli,
 Ei sääal helkin'd õitsi tuli.
 Kadun'd olid neiu niuksed,
 Walged, laenetawad juuksed,
 Kadun'd palgilt puna pilgud
 Rinnust armastuse willud.

Leht' de süles ööpik suitus;
 Tormi müri nates tuihus
 Laia lepa ladwa kaskel
 Igawesel leina leskel.
 Läbi kauge halli udu

Otsis film tal õitsi radu,
 Ennemuißtjed armsad aega
 Igatses ta hinge wäega.
 Ded ja wennad waat'ke imet:
 Ta ei leidnud muud kui pimet,
 Pilwe riigist, lumi maani,
 Alimas udulisi laani,
 Kus ei paistnud ehapilged,
 Oitsi tule walged wilged.
 Kui ta aiimas musta õuue,
 Pääd siis pistis sulg'se põuue,
 Mõttles: Seni sa nüüd suigud
 Kui sind hürüdwad õitsi huigud,
 Aratab sind õnne heli,
 Ida laugelt taewa tuli. —

Taewa õues ärkab koitu —
 Walgus pimesit saamas wõitu:
 Kuulge õõpik laulab metsas,
 Rohilise lepa otsas,
 Oitsi poistel pehmet lugu,
 Enne haljast taewa agu! —
 Õõ, mis rikus õitsi õimu,
 Kautas ka kuulu wõimu
 Gest on laul ka liht'ne, mage,
 Oitsi wain weel alles lage. —

Sõudsalt jooks'wad aeajõed!
 Tulge siis m'u wennad, õed
 Muist'se õnna maale õitsi,
 Kuulge, mis teil lauluks kõitsi,
 Laia lepa ladwa süles,
 Kus mind aratadi üles!

Mõrsjale.

Üks ainuke ilma sees
M'ul ikka seisab filmi ees
Ja südames mul seisab ka,
See — Viisukene oled Sa!

Sa õitjed, nii kui haljal a'al
Üks lillikene muru maal;
Tuul kiigutab su kullast õit,
Ihm ümberringi arg ja wait.

Kui waatan ma Su palge pääl,
Siis meelitab mind ime hää;
Su taewa karwa fil'me sees
Üks õnnis ilm on minu ees! —

Su tarkus ja su mõistmine
Mind kannab läbi taewaste
Ja juhatab mind hellast ka
Siin ilmapõhjas rändama:

Seft Viisukene, lahke lind,
Nii väga armastan ma Sind
Ja igatsedes ootan nüüd:
Mill' jõuab koen kallim püüd.

Peinle.

Oh armas Madu kuule Sa
Mis Sulle tahan ütelda!
Ehk häbi on kül Sinu ees
M'ul seda üles rääkides, —
Ma siiski annan teada sull:
Et oled armsaks jäänud mull'!

Su lahke silma vaatmine
Sai mure koormaks minule;
Su ilma süüta naeru hää
See tegi kurbtust mulle süäl
Sest olen ma kui üksik lind
Ja üksik rõõm ei tröösti mind!

Kui eidan õhtul magama
Siis tahab süda lõhkeda!
Ei tule uni filmadel,
Ei ole otsa kurbtusel,
Ma meel ja mõtet rahuta —
Oh tõta Sa mind trööstima!

Rapfi Mats.

Rapfi Mats see kiitles nõnda:

„Zoomine küll rikub mõnda,

Uga mull' ei tee ta wiga,

Lakun n'agu elu siga!

Hüüdku tõised kõrtsi taadiks;

Mimetagu wiina waadiks:

Mite maiku sellest üsi

Mina kedagi ei küsi!

Talu on mul wäga hea,

Olgu siis ka purjus pea;

Raha puudust mul ei ole,

Sest ma joon, mis üsna hale!

Tui jui jui jui joobnud pea!

Heila õhto olli hea:

Wiina seisin täis ma tilli,

Kõrtsi Jakob mängis pilli,

Olut lausa laual oens,

Palju minu kõhtu waens!

Tõistre Märt end targaks peab,

Tühj'e asj'e feltsi se'ab:

Heila õhto wõtis minna

Põllomeeste feltsi linna;

Sääl ta sellest saawad täada,

Rudas sünnib nurmi jääda,

Rudas perenaine õhtu

Wasikatel täidab kõhtu,

Paljus heinu ete kannab,

Paljus lehm tall' piima annab.

Sääl on mehikesel toru,

Sääl on tema tarkus, aru.

Räib ta muido ümber luitmas;
Ilma aegu aega wiitmas!
Siin on mees, kes mõistab, teab,
Tarkest asj' est lugu peab —
Ei ta põllo seltsist tea,
Ega sellest lugu pea,
Siiski mõistab kunda põldu,
Mõistab seemet pääle pildu,
Mõistab mõtsas eina niita,
Mõistab kõrtsis aega wiita:
Siin on tema seltsi maea,
Siit ta saab mis ihul waea,
Paier õlut, wärsket wiina,
Et wõib unustada piina.

Õdistre Jaan end targaks peab.
Tühj'e asj'e seltsi se'ab:
Elliteleb oma orje,
Loeb raamatuid ja kirje,
Muustib läbi laiu lehte,
Ütleb: „See on waimu ehte,
Selleks, kes ei miskit tea,
Arwan mina oma sea.
Waimul olla tarwis toitu,
Aratust ja mõte koitu,
Muidu sureda ta ära
Magu mullu minu mära.“ —
Oh sa wana pärdik, rumal,
Almalik ja ebajumal,
Oh sa wana tühi, sõge,
Mina pean naerma õge!
Eks siis napsi Mats ei nöha
Kirikusse ega püha?

Istub palja pääga toolis
Mitu tundi taewa koolis;
Kuulab sääl siis wäga ergast,
Et ei peeta lugu targast
Ja see üksnes saab ka taewa
Kes näeb ala risti, waewa.
Miks ma siis weel loen kirje,
Ellitelen oma orje? —
Dige tee on minu jalgel,
Kõrge tarkus pääs ja jalgel,
Kõrtsis kallid wiin ja õlu —
Need on minu rõõm ja elu!

Mõni joodik, mis ma tea,
Läks kül üsna raisku pea.
Ammuks see nüüd alles oli:
Muda kõrtsis tõusis tuli,
Muusad mehed üsna hääga
Pusklestiwad purju pääga.
Wiimaks läksid n'agu marro,
Kiskja elajate arro.
Nemad wõtsid karwust kiini,
Kisksid kaelasooned pinni;
Rusikad kui haamred käisid,
Piha tüke wälja wiisid.
Wiimaks olli hirmus kära,
Siis neid lahutasin ära:
Tõine oigas, kust ei tea,
Tõisel oli paljas pea,
Tõine kaebas valu kereest,
Tõisel tilkus habe wereest.
— Kõlarahwas naersid perast
Kõnelesid kõrtsi karest,

Pidasid neid kava jutuks,
Nimetasid joomist patuks.
Ja kui meistel juhtus pea,
Tundsid et see polnud hea;
Lubasiwad ära lepi
Edespidi tarkust õpi.
Paha oli riid ja kära
Seda näen ma isi ära;
Mõistan ka, et terve tüli
Joomisest kõik wälja tuli.
Sest näen ja tunnen nõnda:
Joomine küll rikub mõnda,
Aga mull' ei tee ta wiga,
Eakun n'agu elu siga!
Sälle räägitakse feda:
Wiinast tulla tõbe, häda,
Tulla tiisikuse haigus,
Mitmed moodi walu, oigus:
„Sina, joodid, ennast laastad,
Õpetad ka eluaastad,
Olu sööb su meele peast,
Kõri kõrweb wiina weast“ —
Nõnda tõistre Märt mind noomis,
Heila õhtu õllepoodis.
Aga Mats ei küsi sellest,
Mats ei küsi sõbrast, wellest,
Ei ta kuule nende jutu,
Paneb aga õlut kõtu!
T'al on isi mehe aru;
Terwe, n'agu wana karu,
Magus on t'al wiin ja õlu,
Ei need tee tal' mingid walu! — —

Nõnda Matsi mõte oli
Kuni viimaks aeg ka tuli
Kus ta pidi õp'ma seda:
Zoomine teeb kõigil häda,
Kõigil tõeste, kõigil jaa —
Napsi Matsil teeb ta ka!
Mõni aasta jõudis mööda,
Mats ei teinud enam tööda,
Ei ta täadnud enam maeast,
Ega hoolin'd pakist aeast,
Sest läks elu raisku puha;
Ei ta saanud enam raha.
Dõd ja pääwad kõrtsis lahus,
Küla meestel wiina pakus.
Sagedast ka seda kuuldi,
Läbi terve walla lauldi:
„Napsi Mats on tullitanud,
Hirmsad wiisi tapa saanud,
Berine ta tootud kodu;
Külap wistist näeb ta kadu:
Eas ta nüüd weel juua, jahti,
Aetakse maeast lahti.“

Napsi Mats, kui wahel puhkas,
Mõtles, nägi ja siis ohkas,
Tundis küll, et elu reiisi,
Tallab üsna hullu wiisi;
Aga kange wiina wägi
Teda oma orjaks tegi:
Ikka pidi kõrtsi tõtma,
Slut, wiina uuest wõtma!
Ütleme mis päris õige:
Mats see oli nagu haige,

Rui ei saanud õlut wiina,
Tundis oma ihus piina;
Seisis kurb ja seisis waga,
Käed wärisesid wäga;
Kurgus oli kange kõha,
Süüja tahtis wäga wäha.
Kuulge nüüd, mis Mats weel tegi,
Rui ta asja raiskus nägi.
Tema jättis wiina maha,
Ütles: „Ei ma tilka taha,“
Parem joon ma paier õlut,
See ei riku minu elud:
„Anname nüüd õllel leti,
Doome n'agu pehmed peti,
See'p see õige waimu läke,
Wiin on wana põrgu läke!
Kõrtsmik, anna kümme nuia,
Ma ta'as käega lahti lüia:
Siis on mees, kes kuru kõlab,
Enda kuulsa kõhtu walab!“ —

Rõnda Mats jäi na'gu pime's
Paier õlut järeft imes,
Kõrtsi laua otjas istus
Kuni kuu ja päike fistus! —
Rui ju kaugeft koidu heli
Taewa õuest wälja tuli,
Aräteles linnud liikma,
Wärskes õhus lilled kiikma,
Siis waest Rapsi Matsi nähti,
Nagu wana erne wahti,
Mõnes paigas matal suik'wad,
Eh' ka kodupoole tuik'wad,

Kus ta naese läbi mutis,
Lapse kõrwust kinni wötis
Wiskas, na'gu weikest urri,
Üle ukse wälja porri.
Nõnda läks siis ölle õimul
Nasta mööda wanal wõimul,
Kuni wiimaks Mats sai aru
Et ta puhus ühte toru:
Jõi ta õlut ehk ka wiina,
Mõlemad tall' tegid piina!
Paier õlu, tundis seda,
Tegi hullemine häda:
Kihwti komel sisse tikus
Meelt ja mõistust ära rifus
Et ta mõelda ei saanud;
Waeft ka mõrda jutu a'anud
Mis ta isi tahtnud 'pole,
Ega wälja mõtlend ole.
Mats, kui ikka weel ta lampsis,
Edespidi ka ju jampsis:
Nägi pike waima ronte,
Wanapaganit ja tonte,
Kes t'ad ära wiia tahtsid,
Ukse august sisse wahtsid,
Tantsisid ja lõiwad pilli,
Pildusiwad kuferpalli. —
Neid ei olnud mitte ilmas,
Geisid paljalt Matsi filmas,
Tema põlen'd pea aeus,
Kuhu enne wiina waeus.
Waimul 'pole lund ei liha,
Teda ei wõi keegi näha,
Kes t'ad ütleb, ära näinud,

On üht' hullu jutu teinud. —
 Nõnda lõpes aasta puha.
 Matsi käest nõuti raha,
 Härra ütles: „On Sul juua,
 Olgu tuhat mõisa tuua.“
 Naene, lapsed halest nutfid,
 Mõisa härra juure rutsid,
 Kumardasid halest saksja,
 Lubasivad perast makssta.
 Härra tõstis kurja kära
 Ütles: „Makske rutu ära!
 Kinni pean ma lubad maeast.
 Kui ei jõua, lääde maeast.“

Mats, kui seda kuulda saie
 Et ta maeast ilma jäie —
 Kuulis naese sõimu sõda
 Nägi laste nutu, häda —
 Kui ta nägi seda wilja,
 Mis ta kõrtsis külwan'd wälja,
 Heitis ära oma meele,
 Astus mures kõrtsi tee.
 Sääl ta rutu täis end lahus
 Wihas karwu pääst siis lahus
 Wandus, firus, tuli püüdis,
 Kurje waine api hüüdis,
 Kuni wiimaks tõusis tuli,
 Nagu pakla otja tuli.
 Mats jääl andis puuga päha,
 Tõine langes furnult maha:
 Pää t'al oli pooleks lõhki;
 Asjata weel püüti mähki.
 „Eas ta Saadan furnud olla!“

Kes ta käseb tülli tulla?
 Mul on käsi nii kui mürgist,
 Sagu saab ta igast türgist!
 Nõnda Napsi Mats weel kirus,
 Salgupigi furnud firus.

Nüüd ka, oh sa wiimne walu,
 Lõpes Matsi lust ja elu!
 Käed panti temal rauda,
 Wiiti linna keldre hauda,
 Ja kui lohtus selgeks tuli,
 Et ta täitsa mõrtsuk oli,
 Saadeti ta Siberisse,
 Aasia maa mägedesse
 Purjus tuju lahutama,
 Palawad pääd jahutama.
 Sääl siis walitsuse ohjas,
 Sügawamas mäede põhjas,
 Kus ei wõinud paista päike,
 Ega mingisugu läike,
 Kaewas ilmapõhjas mulda,
 Rainus kalju küllest kulda;
 Sääl siis mäede siiskonnas,
 Paksus pimeduse rannas,
 Mõtles Napsi Mats weel nõnda:
 Soomine küll rikub mõnda,
 Rikub iga talu latsti,
 Rikub ära napsi Matsi,
 Rikub ära iga ühe,
 Kes on tema wastu lahe.

— — — — —
 Kümme aastad täide saiwad,
 Kulla mäed siis maha jäiwad,

Nõnda oli mõistnud kohus
 Napsi Matsi häda ohu's.
 Sääl ta pidi tarkust saama,
 Dle jänu ära a'ama,
 Unustama ära napsi,
 Et wõiks toita naesi, lapsi.
 Napsi Mats, kui surma roeu,
 Tõudis ük'stord jälle koen,
 Tereteles endsid paife
 Kus tall' paistnud õnne päife;
 Kus tall' rõõmu rindu tõtis,
 Kuni eesmalt wiina wõtis.
 Häbi seisis temal filmes,
 Kõndis n'agu uues ilmes
 Õnnetuse hirmus madu
 Saatis teda taewa radu:
 Kodu murul astus warwas,
 Mis wõera oma's arwas.
 Kui ta argfelt tupa astus
 Oli perenaine wastus,
 Langes nutes kaela talle:
 „Sumal, kas ma näen sind jälle!
 Kuulsid sa mu mure ohja,
 Kauge, hirmsa mäede põhja,
 Sinna uute külma ilma
 Kus ei paista päif'se filma? —
 Waata, Mats, meil talu jälle!
 Mõisa härra oli helde,
 Sätis kõik meil käte puha;
 Müüd on maffetud meil raha.“

Lapsed tõstsid rõõmu liia,
 Hüüdsid: „Meil on jälle isa!

Kodu on ta tulnud laugelt,
 Udule taewa laugelt,
 Säält, kus ema käega näitis,
 Kui tal wesi filmi täitis, —
 Mats nüüd istus õnne süles,
 Arkas nagu unest üles,
 Sätis maha õlut, wiina,
 Kes tall' teinud põrgu piina.

Mõisa wanakubja kahetsus.

Oh mina wilets, waene mees!
 Mul selgest seisab filme ees
 See ilus aeg, mis otsa sai,
 Kus kepp mul iga ühte löi,
 Kus minu käsi kohut mõist'
 Et ülemad ei olnud tõist.

Su kaua aega magan ma
 Nüüd kodu kambriis rahuga;
 Siin kõnnin ümber kurwalte,
 Kui wana nõder naisefe:
 Mu walitsus on lõpenud
 Ja aege sülle matetud!

Ma enne käisin kermeste
 Kui kottas, üle nurmede,
 Mul käsi uhkest puustas seiis,
 Ehk orja selja pääle käiis;
 Neil sõumusõnu jagasin
 Mõnd' karwupidi jagasin.

Ei leitud suure walla seest
Ühtainust poisist, ega meest
Kes minu lepest ilma jäid;
Kõik tarfa õpetust jäält said;
Ja mõisid perast tänada
Et mina nende nuhtleja.

Nüüd valutab mu süda sees,
M'u silmad seiswad sagest weest:
Et orjapõli otsa sai
Ja ametist ma ilma jäi!
Ei mõista, mõtlen sügawast:
Miks Keiser keelis nuhtlemast? —

Kes enne minu warju näi
See wärisedes seisma jäi;
Mind alandlikult teretas.
Ja kulsjel keelil kõnelas:
„Ma palus täada kurbja täest
Kus tingitult mul oleks waest?“

Ma kostsin: „Sina loru-ät
Käi mäest alla, kura kät,
Sääl seisab murme wiies rind
Ja kolmas tükk on Sinu pind.
Sind nuhtlus oodab eesmisest!
Beel ütlin kapi kõigutes.“

Kui jautasin kõrtsis ma
Kõik tingitult sõnaga.
Kui seft ei aru saanud mees
Siis palus uuest hirmu sees
Ja küsis: „Kõrtsi isand kust
Saaks kurbjal keele niisutust?“ —

Nüüd waatafin ma rõõmus sääl
Kui karu mesipatu pääl:
Ta sülega tõi pudelit
Ja peenikesi sigarit;
Ka magust Sakjawiina tõi,
Mis kõige eesimalt ära jõi!

Ei nõnda üksi ainus mees,
Baid terve wald käis minu ees.
Mul farman seisis jaiu täis,
Suus oli magus õlle aiis
Ja ikka jälle meeste
Weel kaldasin tad kõrisse!

Need olid aead, olid — jaa
Mis taga leinan nutuga!
Nüüd n'agu pilwed ära läin'd,
M'u õnned enesega wiin'd
Ja jätnud maha häbisse
Mind uue päik'se paistele!

Nüüd inimesed, alamad,
Need närafad mind naerawad,
Et otsas olla minu wõim,
Mu hirmus peksmine ja sõim,
Et küla raswast jame kõht,
Nüüd koku kuiwan'd nii kui toht.

Ja mina kuulan taja päält,
Ei tohi tõsta sõimu häält,
Ei tohi hüüda: „Maha nüüd,
Siin maksetakse ära süüd,
Siin saad, et sõnad jämedad,
Kolmkümmend tulist silakad!“

Mull' wirgub meele end'ne wiis
Ja pisar paisub filma siis:
Sää! oli tingil peremees,
Kes mind ei tunnud kõrtsi sees
Ja igas paigas julgeste
Mind nimetas ta Sinasse.

Seft otsisin ma talle süüd
Ja seega oli leitud nüüd:
Ma waat'sin tingituki hääd
Ja leidsin kolme wiljapääd,
Seft sai ta kraawi kalda pääl
Kolmkümmend juti ära jää!.

Ta kohtuse läks kaebama
Et minu nuhtlus asjata.
Sai minu mõte kuulatud,
Ja asju lugu tuulatud,
Siis kohus mõisas mõistis jää!:
Kolmkümmend saab weel uuest pääl.

Mees luges asja liiale,
Läks kihelkonna kohtuse.
Kui kohtu härra tundis jää!
Et mees ju kaebab kubja pääl,
Siis wõtis teda tereta
Ka kuuekümmne löögiga.

Nüüd mehitene aru sai:
Ei minu sugust narri wõi
Ja et ma loodud ülemaks,
Kui kubjas, kapi andijaks, —
Seft kumardas ta lahkeste
Ka kaela minu ikele.

Nüüd aga, nüüd on läinud a'ad,
Nüüd hufas näen ma isa-maad! —
Siit hirm ja nuhtlus ära läin'd,
Siin õigus oma pesa tein'd:
Mis aga on üks õigus muud
Kui painupe ja kafeluud? —

Oh mina wilets, waenemees
Nüüd igapidi häda sees!
Ei näe mu film nüüd mõisa maid,
Ei saa ma enam lüüa muid;
Ei saa maailmal õpeta
Ma wirta wiifi kepiga! —

Sa mõisa härra, tema ka
Mind hakab juba piinama.
Mull' hilja anti käsku ju:
Kaksfada rubla mõisa too,
See on ju kuba rendi-hind,
Mis peab andma mullapind.

Ma käisin teda palumas,
Nut talle meele tuletas:
Et sõbrus minul mõisaga,
Ma 'pole loodud orjama.
Kül nägi, et mul oli piin,
Siis ütles: „Olgu raha siin!“

Maailm on hufas, näen ma,
Tõest wiimne päew saab tulema!
See wõib ju olla wiimne ilm,
Kus nutab mõisa kubja film
Sa rahwal pole halastust,
Ei mõisa härral kahetjust.

Oh armsjad aead, elu teel,
 Leid mäletan ma silma veel! —
 Kui kannetaks' mind kirstule
 Siis pange kepp mull' hõlmasse,
 Et al pole tööd siin taewa all
 Kus wastne päike paistewal!

Tähesed*).

	Leht.
Sits ja ööpik	5
Mõrsjale	7
Petule	8
Napsi Mats	9
Mõisa wanakubja kahetsus	19

*). On Eesti keeli sõna ja tähendab soowitud juhatamist. —
 Arwastan teda siis selleks, tänini taga otsitawaks sõnaks siia sündiwad.
 Luuletaja.

